

DĚTSKÁ PRÁCE V EKVÁDORU

Carlos vstává každé ráno v šest, sní trochu fazolí s rýží a jde do práce. Nemá to daleko, bydlí hned na okraji plantáže, kde pracuje celá jeho rodina. Banány se sklízí pořád, pořád je tedy práce až nad hlavu – mačetou odsekává trsy vážící i 20 kilogramů, opatrně, aby se nepoškodily, je pokládá na gumovou podložku, kterou má na rameni nebo věší na háky na kladce vozící banány až na místo, kde se umyjí a zabalí do krabic. Některé dny je potřeba osekávat mačetou staré listy nebo rostliny, jindy má zase na zádech vak s fungicidy proti plísním a houbám a stříká je přímo na banánovníky. Během dne toho moc sníst nestihne, na přestávky není čas. Až pozdě večer, kdy se celá rodina sejde po práci nad talířem fazolí a rýže, je chvilka klidu. Carlos pak ale hned usíná, čeká ho další podobný den. Carlosovi je deset let.

O podobných případech informoval roku 2002 výzkum renomované neziskové organizace Human Rights Watch s příznačným názvem Tainted Harvest – Poskvrněná sklizeň. Zástupci organizace vedli rozhovory s 45 dětmi, které pracovaly na banánových plantážích v Ekvádoru. Důvod, proč si Human Rights Watch vybrala banánové plantáže právě v Ekvádoru, je příznačný – jde o největšího exportéra banánů na světě. Každý rok se odsud především do USA a Evropské unie vyveze čtvrtina všech banánů na světě, tedy asi 4 miliony tun, a na produkci banánů zde závisí živobytí 2 milionů lidí, sedminy obyvatelstva. Přesto ale nejde o „zelené zlato“, Ekvádor zůstává velice chudou zemí, kde asi 38% populace žije pod hranicí chudoby.

Většinu dětí, se kterými zástupci Human Rights Watch hovořili, bylo deset či jedenáct let, když začaly pracovat na plantáži, a popisovaly dlouhé hodiny náročné práce, s nebezpečnými nástroji a v prostředí zamořeném chemikáliemi. Za každý den vydělaly v průměru 3,5 dolaru, skoro o polovinu méně než dospělí pracovníci. Důvod, proč banánové firmy zaměstnávají na svých plantážích děti, byl tedy jasný. Důvodem, proč děti musely pracovat, byla především pomoc rodinnému rozpočtu, popřípadě získání peněz na školní pomůcky (škola je sice v Ekvádoru bezplatná, ale náklady na školní pomůcky, uniformu apod. jsou asi 250 dolarů ročně, tedy více než jeden měsíční plat obou rodičů). Dnes ale děti práci na plantážích vykonávají např. i proto, že majitelé plantáží neplatí své zaměstnance na základě odpracovaných hodin, ale na základě splnění daných kvót. Ty jsou pro pracovníky nastaveny neúměrně vysoko, tak, aby jim zaměstnavatel při jejich nesplnění mohl zkrátit plat nebo je při protestech vyhodit. Někdy je tedy nutné do plnění kvót zapojit celou rodinu.

Práce na banánové plantáži není ničím snadným ani pro dospělého, natož pro dítě. S pracovní dobou až 16 hodin denně, v horku a vlhku, s nucenými a neplacenými přesčasy, bez pojištění nebo lékařské péče a mzdami hluboko pod částkou, za kterou se dá vést normální důstojný život. Pokud se pracovníci snaží nějak bránit svá práva, například v rámci odborů, hrozí jim vyhazov, násilí a nebo i smrt jak dokazuje například 8 zavražděných odborových předáků v Guatemale minulého roku. Jde o práci, před kterou by měly být podle Úmluvy o právech dítěte děti chráněny: „*práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji.*“ Další úmluvě Mezinárodní organizace práce – O zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce – odpovídá práce na banánové plantáži téměř ve všech bodech: *práce s nadměrnými náklady při odnášení těžkých trsů, práce s nebezpečnými nástroji při odsekávání listů nebo trsů z banánovníku, vystavení nebezpečným látkám a práce v nezdravém prostředí v neustálém, přímém i nepřímém kontaktu s chemikáliemi, práce po dlouhé hodiny v až 16 hodinové pracovní době.*

Kromě toho ale produkce banánů ohrožuje i celé komunity a oblasti znečištěním vody. Banány se

totiž pěstují na monokulturních plantážích, kde nerostou žádné jiné rostliny než banánovníky, většinou odrůdy Cavendish, kterou tak dobře známe z našich supermarketů. V monokultuře se neuvěřitelně rychle a snadno šíří nemoci a škůdci, což je, spolu s touhou spotřebitelů po dokonalém ovoci bez poskvrnky, důvodem, proč se banány staly druhou nejvíce chemicky ošetřovanou plodinou na světě po bavlně: odhaduje se, že např. v Ekvádoru připadá na hektar banánové plantáže 20 kg chemikálií (pesticidů a hnojiv) za rok, v Kostarice až 40 kg. Různé druhy pesticidů se aplikují postřiky z letadel nebo ručně, ale 85% skončí úplně mimo rostliny a znečišťuje půdu a především vodu. Lidé bydlící v okolí plantáží tak nemají přístup k nezávadné vodě a na pití, vaření a umývání používají vodu kontaminovanou chemikáliemi. Pracovníci na plantážích přicházejí do styku s chemikáliemi denně – když je ručně na rostliny aplikují, často bez ochranných pomůcek, nebo při postřicích z letadel, před kterými je nikdo nevaruje, přestože to zákony nařizují.

V Ekvádoru, Guatemale i Hondurasu hlásí místní komunity i lidé pracující na plantážích, že některé druhy ryb, které tvořily základ jejich jídelníčku, z jejich vod téměř nebo úplně vymizely. A laboratoře i neziskové organizace potvrzují, že koncentrace pesticidů ve vodě i v půdě mnohdy překračují povolené limity.

Velkým rizikem pro vodní toky je i eroze půdy, která je na velkých plochách monokulturních plantáží snadno splachována častými dešti - v Ekvádoru způsobilo rozšiřování plantáží od pobřeží směrem k hornatějšímu středu země usazování hlíny a kalu v korytech řek, což vedlo ke snížení průtoku vody a v některých případech se tok zastavil úplně.

Pokud se vrátíme k příběhu Carlose, je nutno říci, že situace v Ekvádoru se od roku 2002, kdy byl výzkum Human Rights Watch v mnohém zlepšila. Vláda si vytyčila boj s dětskou prací jako jeden ze svých velkých úkolů a když se dnes zeptáte Alistaira Smithe, mezinárodního koordinátora organizace Bananalink, která se již 20 let věnuje monitorování produkce banánů odpoví: *„Dětská práce v Ekvádoru již dávno není hlavním tématem, o kterém v kontextu banánové produkce mluvíme. Dnes se zdá být mnohem větším problémem znečištění vody a životního prostředí a cenové války supermarketů, které vedou k tlaku na firmy a pěstitele a k extrémní honbě za nízkými náklady.“*

Vláda vytvořila novou ústavu, kterou dnes mnozí Ekvádorci oslavují jako ústavu, která povede k úctě k lidským právům i životnímu prostředí. Z té pak vyšly reformní zákony – Zákon o dětství a dospívání a Zákoník práce, vláda spolupracuje s Mezinárodní organizací práce, UNICEF, neziskovými organizacemi i samotnými firmami působícími v zemi, zřídila týmy kontrolující dodržování zákonů a ukládá vysoké pokuty v případě jejich porušování. Zdá se také, že se nesnaží jen o mezinárodní potlesk, ale jde o opravdový zájem: děti, které kontrolou jsou „přistiženy“ při práci dostávají stipendia, aby mohly chodit do školy a kontroly se na místo pravidelně vrací. Statistiky UNICEF hovoří také o pokroku: pokud v roce 2006 pracovalo v Ekvádoru 17% všech dětí do 17 let, v roce 2010 už šlo jen o 13%. Nezisková organizace Oxfam Deutschland v roce 2010 odhadla, že dětí pracujících přímo na banánových plantážích je asi 30 000, tedy mnohem méně než v minulosti. Kromě snah vlády znamenal změnu také rozvoj různých druhů certifikací, kterými je možné garantovat sociální nebo environmentální podmínky, za nichž byly banány vyprodukovány. Jednou z nich je např. certifikace Fairtrade, kterou komentuje Joaquin Vasquez, předseda fairtradového družstva UROCALz Ekvádoru: *„Fairtrade samozřejmě dětskou práci úplně vylučuje. Členové našeho družstva mají garantovanou minimální výkupní cenu, která pokrývá náklady na udržitelnou produkci i na důstojný život, rodiče tedy mají dostatek peněz, aby děti mohly studovat. Kromě toho ale používáme část tzv. Fairtradové sociální prémie, příplatku k minimální ceně, o jehož použití všichni rozhodujeme, na stipendia pro studenty.“*

Na druhé straně není Ekvádor jedinou zemí, odkud se exportují banány – dětská práce zůstává velkým tématem například pro Nikaraguu, Filipíny nebo Belize. Ekvádor ale může sloužit za příklad, že dětskou práci je možné vymýtit.

Zdroje:

Národní statistický úřad Ekvádoru a ILO: *Trabajo infantil en Ecuador. Informe nacional de 2006*.
Dostupné z www.ilo.org

Oxfam Deutschland: *Last Stop – Supermarket: The Scoop on Tropical Fruit, 2010*.

Bananalink: newslettery, 2002-2011.

www.cmkos.cz